



## CULTUUR



▲ In de expositie 'With one eye open' bij de Pennings Foundation in Eindhoven over fotografie in de graffitiscene staat een skateramp van studio mo man tai. FOTO PETER COX

## Foto's van snel, stiekem en nachtelijk werk

Graffiti verdwijnt, maar foto's blijven bestaan. De expositie *With one eye open* bij Pennings Foundation focust niet op de letters, maar op de schrijvers. Een zeldzaam inkijkje in een gesloten scene vol adrenaline.

Anneke van Wolfswinkel  
anneke.van.wolfswinkel@ed.nl  
Eindhoven

**G**raffiti mag dan in de loop van ruim veertig jaar zijn uitgegroeid tot een serieus te nemen kunstvorm, nog altijd is het zetten van 'pieces' op treinen, geluidswallen, tunnelwanden en gebouwen hartstikke illegaal. En juist daarom blijft het een grote aantrekkingskracht houden op voornamelijk jonge mensen, en dan met name jongens.

Hun artiestennamen zie je overal - tijdens een gemiddeld fietstochtje door Eindhoven kan je tientallen keren Asoer, Bev, DSR, Fleks of WB tegenkomen - maar de jongens die daar achter zitten, de 'schrijvers', krijg je nooit te zien. Alles gebeurt 's nachts, snel en stiekem. In de tentoonstelling *With one eye open* gaat de deur gaans gesloten en verborgen nachtelijke graffitiscene open. Dankzij



**De opening moet legendarisch geweest zijn: tientallen schrijvers zetten hun tags**

de fotografie. Martha Cooper was een van de eerste fotografen die 's nachts op pad ging met de schrijvers en ze vastlegde op beeld. Ze zag dat er iets bijzonders aan het ontstaan was op de rangeerterreinen van de New Yorkse metro, waar jongens 's nachts naartoe gingen met spuitbussen om hun 'tags' achter te laten. De tentoonstelling opent dan ook met foto's die zij rond 1980 maakte in New York. Eén foto, van de piepjonge Daze en Skeme die door een gat in een hek klimmen, vertelt een heel verhaal. Over de aantrekkingskracht van het verbodene en de drang om je stem te drukken - desnoods illegaal.

Op de foto is geen graffiti te zien, en dat geldt voor de meeste andere foto's in de tentoonstelling ook: het draait om de makers en hun subcultuur. Eindhovenenaar Jasper van Es, die zelf al jaren onderdeel uitmaakt van de scene, heeft de tentoonstelling samengesteld. Vooral wordt duidelijk dat de scene een vruchtbare voedingsbodem is voor fotografen die een adrenalinekick zoeken: 's nachts actiefoto's maken en tegelijk zorgen dat je niet gesnapt wordt. De variatie aan stijlen is groot: van de zorgvuldig geësceneerde foto's van MJay en Ralph Roelse tot onder hoge tijdsdruk gemaakte actiefoto's van Alex Fakso.

De vormgeving van de tentoonstelling verdient een dikke pluim. Als kers op de taart staat midden in de expositieruimte een skateramp, geleverd door de Eindhovense designstudio mo man tai. De besloten opening moet legendarisch geweest zijn: tientallen schrijvers zetten de ramp vol met hun tags. Tot veler verrassing was levende legende Martha Cooper ook van de partij.

■ 'With one eye open', Pennings Foundation Eindhoven, t/m 16 november

# Pionier Grandmaster Caz naar Helmond

Hippoppioniers die jaarlijks neerstrijken in Helmond: niemand kijkt er nog van op. De eer is morgen aan Grandmaster Caz, wederom één van de grondleggers. „Ik ben wat laat.”

Willem Brouwer  
Helmond

Het begrip 'genre' is volgens de man zelf niet aan de orde. Curtis Brown - echte naam - spreekt liever over de cultuur, ofwel de levensstijl hiphop. Zonder de 62-jarige Grandmaster Caz zou 'hiphop' er dezer dagen misschien wel anders uitgezien hebben. Een hoeksteen, pionier, fundament van het fenomeen: dát is Grandmaster Caz.

Hoewel veel mensen zich niet realiseren, zijn ze wél bekend met het werk van de rapper. Op *Rapper's Delight* (1979) van The Sugarhill Gang - dat de eerste commerciële hiphop hitsingle op de radio óóit werd - zijn vreemd genoeg teksten van Caz te horen.

Hij doet ze voor het gemak even voor: „I'm the C-A-S-A-N, the O-V-A and the rest is F-L-Y.” En: „But I'm the grandmaster with the three MC's”, zoals Caz het in de jaren 70 in zijn rijmboek opschreef.

Het levende bewijs, aangezien Caz in die tijd eveneens als *Casanova Fly* door het leven gaat. „Maar ik schreef de lyrics niet voor hem, zeker niet.” Zijn toenmalig manager en vriend Big Bank Hank ging er met zijn teksten vandoor. „Maar je bent niet eens een rapper, drukte ik hem nog op het lijf.”

Toch vereeuwigd Big Bank Hank Caz' werk letterlijk naar de hitsingle *Rapper's Delight*, even nadat hij gevraagd wordt voor het drietal The Sugarhill Gang. Nog ironischer: „Ya never let a MC steal

*your rhyme*”, rapt Big Bank Hank op het nummer. Caz krijgt geen herkenning en verdient er geen euro aan.

Jaren daarvoor raakt de Amerikaan geïnspireerd door de vier elementen die hiphop 'hiphop maken': rappen, dj'en, graffiti spuiten en breakdancen. „Ik was 13 jaar oud op het moment dat hiphop, 14 augustus 1973, 'ontstond'. Tijdens een feest (*Back to school jam*) in een flatgebouw op 1520 Sedgwick Avenue in The Bronx draaide DJ Kool Herc de platen. Hij verbond, met behulp van een draaitafel, twee platen aan elkaar. Mensen dansten op die zogenoemde *breaks*, waar breakdancers ook vandaan komt. Kool Herc's methode om de breaks van twee nummers perfect in elkaar over te laten lopen, werd de blauwdruk van de cultuur hiphop.”

**Toen hiphop nog geen naam had**

Caz mist het feest, hij is te jong, pas 13 lentes jong. Maar: de ronkende verhalen die over het feest rondgaan, brengen zijn fantasie op hol. „De energie, de muziek... de verhalen over het feest dwongen mij om zelf aan de gang te gaan. Gelukkig danste ik zelf al, daar had ik een *headstart* mee. Ik wist waar mensen graag op dansten, dus dook ik thuis achter mijn eigen draaitafel. In de tijd dat hiphop nog niet eens een naam had!”

Jaren later is de naam Grandmaster Caz in The Bronx niet

meer weg te denken. Hij rapt, dj't, geeft *parkjams*, treedt op met hiphopgroep The Cold Crush Brothers. Het kan niet op. Hiphop is zijn leven. 51 jaar later is dat nog steeds zo. „Ik adem en leef hiphop. Het is een passie, komt uit mijn hart. Ik exposeer hiphop, vanuit iedere ader in mijn lijf.”

**Rondleidingen langs de mijlpalen**

Daar is niets aan gelogen. In The Bronx geeft Grandmaster Caz wekelijks rondleidingen langs de hoogtepunten en mijlpalen van de cultuur. „Ik heb inmiddels meer dan twee miljoen mensen rondgeleid door de geboorteplaats van hiphop. Ze alles verteld over de cultuur, de *parkjams*, de geschiedenis. Ze teruggenomen naar de wortels van hiphop. Het is belangrijk om de cultuur en de historie ervan te beschermen. Dat zal ik altijd blijven doen.”

Helmond mag zich opmaken voor een exclusief concert van de grootmeester. „Het is, door problemen met mijn paspoort, dertig jaar geleden dat ik *overseas* ging”, besluit hij.

■ Concertavond Urban Matterz, morgen om 18.30 uur in de Cacaofabriek in Helmond. Met onder anderen Kool G Rap, The Egyptian Lover en Grandmaster Caz. Tickets: 39 euro.



**De energie, de muziek... de verhalen over het feest dwongen mij om zelf aan de gang te gaan**

- Grandmaster Caz



▲ Grandmaster Caz geeft morgen een concert in de Cacaofabriek. FOTO HANS VAN DEN BERKMORTEL